

ФІЛОСОФІЯ

УДК 94(5)

Т.І. Кіреєва¹, О.Г. Кіреєва²

¹Донецька державна музична академія ім. С.С. Прокоф'єва, Україна

²Донецька музична школа № 2, Україна

МУЗИКА І ОСОБИСТІТЬ

У статті наводиться детальний аналіз багатофункціональної структури композиторської, виконавської, педагогічної школи з інноваційними методами роботи. Що виявляється в українському репертуарі та зумовлює появу нових прогресивних методик, навчальних посібників, спрямованих на всебічний розвиток мислення дитини.

Ключові слова: український репертуар, інноваційні методи роботи, прогресивні методики, навчальні посібники, розвиток мислення дитини.

У Новітньому світі ідеал не існує окремо від феноменів, суб'єкт невіддільний від об'єкта, все міститься у Великій Єдності, скрите розкривається і трансцендентальна апперцепція, яка служить умовою єдності явищ, являє свої форми, закони, взаємозв'язок людських уявлень, їх збереження, відтворювання, репродукування. Основою єдності є тезис «Я Думаю, Я Міркую, Я Розумію». Дитина як особистість розвивається під впливом оточуючого середовища: «Суб'єкт виховання – індивід або група людей, які здійснюють цілеспрямований виховний вплив на особу або колектив з метою формування в них певних якостей. Об'єкт виховання – індивід або група людей, на розум, емоції і волю яких здійснюється цілеспрямований виховний вплив» [1, с. 17]. У цьому процесі «формується модель поведінки дитини в навколишньому середовищі, модель механізму орієнтації та саморегуляції... ґрунтується модель розвитку її духовної сфери» [2, с. 7], поглядів, переконання.

Об'єктом виступають чинники, умови виховання, а живі особистості – викладачі, взаємодіючи з ними, оцінюючи їх, є суб'єктами виховання. «Релігія, ...сім'я, закони, література, музика, історичне життя народу» [3, с. 92], «дім, церква, народні установи, преса, книжка, театр: ціле довкілля» [4, с. 194], «природа, виробництво» [5, с. 384], «мова народу, політика, наука, право, мистецтво... антисуспільні явища» [1, с. 6], засоби масової інформації, телебачення, стереотипи гендерних ролей та інше зумовлюють ті знання, які діти отримують про світ, становлять їх Велику школу. Одним із напрямів сучасної музичної педагогіки є посилення культурологічного підходу до навчально-виховного процесу в музичній школі та в освіті загалом. Набули актуальності ідеї: школа ХХІ століття повинна бути «осередком культури і полікультурного виховання», в якому «забезпечується духовний розвиток дитини», «здійснення переходу людини освіченої до людини культурної» [6-9]. Вони спираються на філософське підґрунтя і реалії життя. Культура в усіх формах, всіх рівнях індивідуальної та суспільної свідомості, у всіх сферах людської життєдіяльності: суспільства й особистості, світової і локальної, матеріальної і духовної, політичної і фізичної, державної і регіональної, обласної і міської, сільської і етнічної – стала могутнім процесом всесвітньо-історичного руху, який вимагає нечуваний розвиток наукових знань і фахової освіченості.

Посилення уваги до проблеми культури потребується «занепадом духовності, культурних цінностей» [8, с. 11], «руйнуванням не тільки природної, але й культурної екології, зростанням злочинного світу, морального цинізму» [10, с. 9], значенням єдності

освіти і культури, людяності, гуманності, культурності освіти. Пов'язуючи аспекти філософії, педагогіки, культурології, сучасна теорія виховання входить у загальнопедагогічний простір формування особистості майбутнього Вчителя. У процесі вивчення музичних і психолого-педагогічних дисциплін бакалаври, спеціалісти, магістри оволодівають цілісною музичною теорією, методологічними основами музичного мистецтва, виконавською майстерністю, що дає основу творчого відношення до роботи вчителя музики, позбавляє від шаблонів, стереотипів у мисленні, виробляє вміння користуватися новітніми методами викладання предмета, спеціальною музичною, педагогічною, науковою літературою, виявляє спроможність на реалізацію завдань з музичного виховання юних українців, школярів, молоді.

Система музичної освіти в Україні ґрунтується на початковій академічній підготовці майбутнього музиканта або аматора музики в позашкільних і спеціалізованих загальноосвітніх музичних навчальних закладах і на основі розвитку світовідчуття підлітків, засвоєння ґрунтовних знань культурної спадщини. В Україні діють півтори тисячі початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів і музичних відділень шкіл мистецтв, метою виховання яких є формування розвинутої особистості з естетичним смаком, прищепленим дітям почуттям любові до традицій і культурних надбань народу. Залучений інформаційний, музично-теоретичний матеріал дозволяє висвітлити неоднозначність процесів, що відбуваються. **Мета даної статті** – дослідити багатофункціональну структуру композиторської, виконавської, педагогічної школи з інноваційними методами роботи, що виявляється в українському репертуарі і зумовлює появу нових прогресивних методик, навчальних посібників, спрямованих на розвиток мислення дитини. Багатонаціональна українська музика передбачає активний композиторський пошук нової форми, інтонації, нових емоційних сфер і стильових тенденцій. Засадами процесу постають культура – розуміння – творчість, подолання стереотипів мислення і стереотипів діяльності.

Розробка сучасних методів дослідження, внаслідок використання теорії філософії, естетики, психології, педагогіки, підвищує динаміку аналітичного мислення, конструктивне засвоєння результатів огляду, аналізу здобутків педагогіки, визнає ареал розповсюдження традицій і культурної спадщини. Критичне осмислення історичних трансформацій і перспектив освіти, пізнання у гуманістичному вимірі передбачає перехід до інтернального, саморегульованого типу особистості з розгорнутим мисленням, опорою на авторитет власного інтелекту. Виходячи з цього, запропонована тема роботи є актуальною і практично доцільною.

Музика відноситься до мистецтв виконавчих, реально існує у живому звучанні, основа її змісту, образів – почуття, переживання людей. Вчитель музики – один в багатьох іпостасях; письменник, бо сам складає сценарій кожного уроку; режисер, бо кожен урок в якійсь мірі прем'єра; виконавець головної ролі; охоронець порядку і дисциплінований творчий актор, бо грає вдень чотири – п'ять постанов, приводячи в форму свій виконавчий апарат; психолог, маг, віртуоз, який вміє зробити урок безрозмірним, цікавим, що вміщує в собі історичні періоди, складні літературні, наукові, теоретичні долі, епохальні відкриття; володар дум, лікар, духовник. При цьому вчитель повинен вміло передавати знання, характер, настроїв кожного твору; повинен враховувати особливості сприйняття і мислення дітей різного віку, що приходять на урок; повинен швидко орієнтуватись в різних педагогічних ситуаціях, повинен бути добрим організатором; повинен відрізнятись цілеспрямованістю, енергією, наполегливістю, терпінням, поблажливістю; повинен проявляти чутливість, увагу, справедливість, захопленість, оптимізм, гумор; повинен радіти, гніватись, сумувати, сподіватись, ображатись, але тактовно, не допускаючи при цьому несправедливості. Викладач-вчитель – це вічний двигун людської душі, а його праця, педагогічна творчість потребує постійно нових засобів організації навчального процесу, нових ритмів, нових методів і узгодження цих методів з вимогами сучасності.

Сьогодні у нестабільному і вимогливому світі музика посідає досі небачене місце. Її безперервно транслюють по радіо, на телебаченні, в домах, квартирах, ресторанах, кафе, концертах, філармоніях, кіно, фестивалях, конкурсах всесвітніх, республіканських, регіональних. Симфонія, опера, джаз, інструментальна музика, поп-музика, диско, реп є невід'ємними складниками сучасного мистецтва. Технічність, інтернаціоналізм, демократичність, сучасна технологія, мікшування, овердаббінг, плейбек, реверберація, фузз, ехоплекс створюють нові звукові можливості. Сучасна музика використовує широкі технічні засоби, політонічну та атонічну мову, немuzичні електроакустичні прилади, інструменти. В той же час класична музика, як зразок складної культури, є каталізатором суспільства і об'єднує минуле з майбутнім, перетворює нереальне в реальне – теперішнє, яке триває. Музичні звуки зціляють, володіють міриадами форм і кольорів, які збагачують, укріплюють єдність зі світом. Особливо важливу роль у музично-естетичному вихованні відіграють твори на національній основі, що пояснюється доступністю їх сприйняття. Виховний потенціал національного фольклору у вітчизняній музичній літературі представлено великим самостійним розділом, численними обробками українських народних пісень і танців. Загалом фольклорна програмність є традиційно домінуючою для дітей, пісенно-танцювальні і моторні, лірика і епос, програмна сюїта, п'єси.

Розвиток українського музичного педагогічного репертуару був плідним і результативним у 30-х роках ХХ століття у творчості В. Косенка, С. Людкевича, Ф. Надененка, В. Пухальського, Л. Ревуцького, С. Шевченка, В. Барвінського, М. Колесси, Н. Нижанківського, С. Туркевича; в 60 – 90-х роках: твори І. Берковича, О. Білаша, М. Кармінського, В. Кирейка, Ж. Колодуб, Л. Колодуба, В. Подвала, М. Сильванського, М. Скорика, Є. Станковича, В. Вітвицького, М. Кравців-Барабаш, М. Фоменка, М. Степаненка, Б. Фільц, Ю. Щуровського дають цілісну картину становлення національного хорового, фортепіанного, вокального, інструментального репертуару. Твори композиторів виконують важливу педагогічну функцію, розвивають фахові навички, знайомлять юних музикантів із національною музичною культурою, жанровими різновидами українського фольклору, піснями календарно-обрядового циклу. У авторів О. Костіна, В. Птушкіна, Л. Шукайло спостерігається інтерес до української народної творчості, казкової та билинної тематики.

Активно розвивається жанр художнього етюду, програмної сюїти, цикли Г. Без'язичного, Й. Ельгісера; романтичної музики – елегія, ноктюрн, інтермецо, баркарола О. Костіна, М. Ластовецького, В. Маника, О. Рудянського, О. Скрипника, Є. Мілки, С. Мамонова, М. Шуха, О. Некрасова. Суттєво збагатився ансамблевий репертуар різноплановими композиціями Ю. Іщенка, В. Стеценка, В. Івка, В. Журавського. Сучасні автори збагатили мови своїх творів, використовуючи атональне письмо – О. Костін, Є. Станкович, М. Скорик, М. Сильванський, В. Сильвестров, К. Цепколенко; поліладовість, сонористику – С. Острова, О. Герасименко, І. Мацієвський, Л. Працюк; авангардні композиційні прийоми, як художня гра, монтажна драматургія – К. Цепколенко, І. Мацієвський, О. Скрипник. Кожен з композиторів демонструє авторський підхід, провідні художні напрями крізь призму власного світовідчуття: постромантизм – Я. Бобалік, О. Некрасов, Г. Мартиненко, О. Рудянський, С. Мамонов, Л. Шукайло; імпресіонізм – О. Герасименко, В. Івко, Б. Фільц; неофольклоризм – Й. Ельгісер, М. Ластовецький, О. Некрасов, Л. Колодуб; необароко – М. Шух, А. Затін, О. Костін, В. Теличко, Є. Мілка; модернізм – О. Костін, І. Щербаков, О. Скрипник; постмодернізм – І. Мацієвський, К. Цепколенко. Вплив творів на розвиток дитини, формування її кругозору, відчуття гордості за українську класичну, романтичну, модернову музику зростає. Актуальною в початковій музичній освіті стає концепція поліхудожнього розвитку учнів, творче мислення яких формується за допомогою комплексного використання засобів впливу музики, ритміки, образотворчого мистецтва. Розкрити творчий потенціал, сприяти розвитку музичних задатків, навчити через казку, ігрову діяльність переживати музику, виразити

в образах, звуках, словах, кольорі – мета викладача. Захоплення молодого покоління джазовим мистецтвом та естрадною музикою зумовило появу у репертуарі навчально-методичних збірок «Імпровізуємо блюз» Л. Іваненко, «Школа джазового виконавства» та «Етюди з імпровізацією» Н. Лагодюк. Засвоєння знань відбувається лише за умови власної пізнавальної діяльності учнів. Визначенню рівнів можливих дій дитини приділяється значна увага з боку психологів і викладачів.

Л. Виготський вирізняє два рівня можливої поведінки: «зону ближчого розвитку» і «зону актуального розвитку» [11, с. 111]. Перший рівень – дитина виконує певну діяльність за допомогою підказки або натяку; другий – характеризується можливістю самостійного виконання дій. Науковець Е. Кабанова-Меллер виділяє також два рівня роботи дитини. Перший – уміння, другий – навички. Між рівнями є відмінність в засвоєнні прийому, а не в якісному перетворенні. Н. Тализіна, П. Гальперін пропонують п'ять етапів процесу засвоєння знань [12-13]. Перший – створення схеми орієнтовної дії і умови її виконання; другий – формування дії із змістом; третій – формування дії з подальшим узагальненням; четвертий – формування дії з переходом до розумової форми; п'ятий – формування дії до автоматичності, недосяжної для самоспостереження. О. Молібог, А. Тарнопольський пропонують п'ять рівнів засвоєння знань. Перший – уявленість; другий – знань; третій – уміння; четвертий – навичок; п'ятий – творчості [13, с. 19]. Дослідник В. Безпалько розглядає послідовність розвитку дитини в процесі навчання: «Учнівський – алгоритмічний – евристичний – творчий» [14, с. 101]. Він визначає діяльність як продуктивну дію творчого типу, в результаті якої створюється об'єктивно нова інформація. Нове мислення в педагогіці сучасної музичної школи виступає одночасно із свободою творчості, вибору форм і методів роботи, моделей виховання, навчання і з глибоким аналізом діяльності. Для створення нової концепції, нових навчальних планів, методик, стрибка у духовному розвитку, одержання широкої освіти і формування планетарного мислення потрібен новий вчитель – освічений, нестандартний, інноваційний.

Вплив переоцінки ідейних і духовних орієнтирів, зміни світогляду, потреби народу в самоідентифікації став підставою для переогляду репертуарної політики початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, дитячих музичних шкіл.

В українській фортепіанній музиці стилю *modern* позначена висока вага малих форм. В мініатюрі закладені цінні характерні художні особливості – гармонічна примхливість, альтеровані акорди багатотерцової структури. В Прелюдах *op. 12* Я. Степового помітні гармонічні новації М. Римського-Корсакова, О. Скрибіна: хроматизація мажоромінору, колористичне використання альтерації, дисонуючих послідовностей. Поєми *op. 5 h-moll*, «Бажання» В. Косенка – політність думки, ламана мелодична лінія, вишуканість мелодичних варіантів теми. Фортепіанна творчість Л. Ревуцького, Прелюдії *op. 4*, *op. 7* – поліфонічна фактура, мінлива, графічна мелодична лінія, ритмічна виразність, імпульсивні динамічні злети і спади. Фортепіанні Прелюди В. Барвінського сформовані в руслі європейських зразків стилю *modern*. Інтерес до світлотіні нагадує стиль М. Равеля. Цикл «Любов» сприймається як ознака українського колориту, півкаданс з нисхідною мелодичною лінією, квартовим завершувальним ходом, підголосковими доповненнями, перемінним, напруженим ритмом. Не менш яскравим постає композитор Н. Нижанківський. Його «Прелюдія і fuga», цикл «Листи до неї» вирішені за баховським взірцем, але з коломийковим колоритом і характерним динамізмом, експресією «трістанівської гармонії», багатством тритонових співзвуч, цілотнонових звукорядів, колористичних тональних зіставлень. Сонати Л. Ревуцького, В. Барвінського, В. Косенка, незважаючи на різні підходи до втілення сонатного циклу, мають спільні риси – панування ліричних образів, аморфність форми, безконфліктність, варіативний розвиток, нове фактурне, гармонічне розцвічування тематизму, колористика співставлень.

Камерно-вокальна творчість Я. Степового, цикли «Барвінки», «Пісні настрою» – ускладнена гармонічна мова, послідовні септакорди без розв'язання, напружений розвиток музичних образів відкриваються новими гранями.

Домінуючими жанрами української інструментальної музики у системі початкової освіти традиційно є пісенно-танцювальні й моторні п'єси, лірика й епос, західноєвропейська побутова й старовинна танцювальна музика, програмна сюїта.

Найбільшою популярністю в практиці музичних шкіл користуються твори вітчизняних авторів другої половини ХХ століття І. Берковича, А. Кос-Анатольського, Ж. Колодуб, М. Сильванського, В. Сильвестрова, Б. Лятошинського, М. Скорика, Є. Станковича, Ю. Щуровського, О. Рудянського, І. Шамо та ін.

Найвагомішими здобутками Б. Лятошинського є «Три прелюдії» ор. 38 і цикл новел І. Шамо «Тарасові думи». В обох циклах п'єси написані на основі одного поетичного імпульсу – втілення шевченківських мотивів в українській фортепіанній музиці. Поезія Т. Шевченка наспівана, вокальна за своєю природою. «Це правдива поезія з музикою», – зазначає С. Людкевич [15, с. 120]; «Музикальність завжди в основі творів Т. Шевченка, його поезія – справжні пісні», – наголошує М. Грінченко [16, с. 326].

При розгляді взаємодії програмного тексту поета і музики композиторів особливу увагу привертає те, що в обох циклах є п'єси, написані на основі одного першоджерела. У Б. Лятошинського – це перша прелюдія, у І. Шамо – четверта новела з однаковим епіграфом: «І серцем лину в темний садочок на Україну» [17, с. 347].

Розвиток основної теми української народної пісні «Яром, хлопці, яром» в першій прелюдії Б. Лятошинського має імпровізаційний тип викладу, піддається сучасному експресивному осмисленню із поступовим ускладненням, хроматичними видозмінами, тональними зсувами, драматичним трактуванням народної теми. Поетична програма отримує динамічне тлумачення. З глибинним переосмисленням трактуються програми двох наступних прелюдій. Образ подається у розвитку, програма служить асоціативним імпульсом до змістовної і драматургічної концепції, використовується фригійський лад з експресивно-загостреними співзвуччями. У репризі «інструментальний протест» звучить як віддалений спогад, фінал циклу з епіграфом із вірша «Архімед і Галілей» – урочистий гімн. В основній темі української народної пісні «Ой у полі криниця» розширюється тональне коло, застосовується сучасна фортепіанна фактура, контрастна поліфонія. Програмний образ інструментальної інтерпретації набуває відмінного перевтілення.

В музичних новелах «Тарасові думи» І. Шамо підкреслена літературна природа колористично-декоративними рисами, театралізацією, імпровізаційним вступом, «бандурними награваннями», густою гармонією, ясністю настрою, традиційними тоніко-домінантовими послідовностями, що нагадують інтонації народної пісні на слова Т. Шевченка «Думи мої». Друга новела «Нічого кращого немає» – яскрава, радісна, з інтонаціями веснянок, ігрових пісень, сучасною гармонією; третя «Гомоніла Україна» – музична фреска, звукозображальні прийоми, «біг коней», енергійний настрій, збудження, зміна типів фактури, тематичні асоціації з народної пісні «За світ встали козаченьки»; четверта «Сонце заходить, гори чорніють» – пасторальна з вишуканим імпресіоністичним забарвленням, гострою дисонансною гармонією, тонким відчуттям краси природи, різною нюансировкою, найбільш просвітленим образом, який не призводить до радикального оновлення; п'ята «Кайдани порвіте» є стислим, максимально спресованим виразом почуттів, закликів до героїчної боротьби; шоста «Серед степу широкого» передає бунтарський дух поезії Т. Шевченка, створює вільну переробку «Заповіту» за принципом тематичних асоціацій.

У Б. Лятошинського поетичні образи Т. Шевченка стали імпульсом створення драматичного циклу, у І. Шамо – нахилом до ліричного театралізованого сприйняття широкого спектра символів. Активна взаємодія поезії і музики у єдиному художньому

контексті моделей «зустрічі з музикою» розкриває нові можливості літературно-сюжетного типу програмності у звуках системного погляду.

Використовуючи у фортепіанних опусах український народний мелос, композитори значно розширюють жанровий діапазон педагогічного репертуару, від легких обробок народних пісень і танців до довершених п'єс концертного рівня.

Національно-виховний патріотичний потенціал розглянутих творів, розвиток у них виконавських навичок, формування самостійності музичного мислення на матеріалі народної пісні є важливою підставою для поповнення ними педагогічного репертуару початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.

Жанрово-тематичний аналіз інструментальних творів сучасних українських композиторів свідчить, що традиційні засади музики ХХ століття відобразилися в образно-тематичному колі творів, їх стилевому рішенні. Спостерігаються зміни в жанровій динаміці – М. Скорик, Є. Станкович, О. Безбородько, В. Сильвестров, С. Пілютиков; створенні семантично значимих інтонацій – М. Скорик, Є. Станкович, Г. Гаврилець, Г. Ляшенко, К. Цепколенко; стилю – В. Сильвестров, Є. Станкович, М. Скорик, І. Карабиць, Ж. Колодуб, Л. Колодуб, І. Щербаков, О. Безбородько, які стають знаковими структурами в межах окремої композиції й активно включаються у процес творення нових смислів.

Українська музика представлена розмаїто й багатогранно, твори охоплюють широке коло жанрів, різностильові напрями українського музичного мистецтва й індивідуальну творчу манеру вітчизняних композиторів. Використання творів у виховній роботі особистості має системний характер. Зростає значення міжнародного, загальнонаціонального, регіонального, місцевого конкурсів: виконуються вокальні, хорові, фортепіанні, смичково-струнні, сольні, камерно-інструментальні ансамблеві твори. Це дає підставу сформувати нові педагогічні технології, прогресивні методики, навчальні посібники, мотивацію до творчої діяльності, що є основною метою виховання сучасної особистості.

При музичних школах створені класи композицій та імпровізацій, що спричиняє появу відповідної навчально-методичної літератури, навчальних посібників. Сильові тенденції українського репертуару потребують систематичного методично-наукового підходу до окреслення основних напрямів формування в історичному часі, аналізу їх процесів на сучасному етапі музичної освіти, що сприяє якісному вихованню мільйонів юних українців відповідно до вимог Національної доктрини розвитку Освіти, Пізнання навколишнього Світу і, через Мистецтво Єдності, появи Великих Особистостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фіцула М.М. Педагогіка / Фіцула М.М. – Тернопіль, 2002. – 192 с.
2. Вишневський О.І. Теоретичні основи педагогіки / О.І. Вишневський, О.М. Кобрій. – Дрогобич, 2001. – 268 с.
3. Ушинський К.Д. Про народність у громадському вихованні / К.Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : в 2 т. – Київ : Рад. Школа, 1983. – Т. 1. – С. 43-104.
4. Кузьмів Я. Напрями національного виховання / Кузьмів Я. – Львів, 1928. – С. 191-194.
5. Педагогіка / [за ред. М.Д. Ярмаченка]. – Київ : Вища школа, 1986. – 543 с.
6. Сухомлинська О. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – Київ. – 1996. – № 1. – С. 24-27.
7. Савченко О. Цілі й цінності реформування сучасної школи / О. Савченко // Шлях освіти. – Київ. – 1996. – № 1. – С. 20-23.
8. Шинкарук В. Культура й освіта: світоглядні аспекти / В. Шинкарук // Шлях освіти. – Київ. – 1996. – № 1. – С. 9-15, 10.
9. Кремень В.Г. Сучасна освіта в контексті реформування / В.Г. Кремень // Учитель. – Київ. – 1999. – № 11-12. – С. 18-21.
10. Палеха Ю.І. Ключі до успіху, або організаційна та управлінська культури / Палеха Ю.І. – Київ : Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. – 2000. – 211 с.
11. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. Мышление и речь. Проблемы психологического развития ребенка / Выготский Л.С. – Москва : Изд-ство Академия пед. наук РСФСР, 1967. – 519 с.

12. Гальперин П.Я. К теории программированного обучения/ Гальперин П.Я. – Москва : Просвещение, 1967. – 43 с.
13. Талызина Н.Ф. Теоретические основы контроля в учебном процессе / Талызина Н.Ф. – Москва : Знание, 1983. – 210 с.
14. Беспалько В.П. Слагаемые педагогические технологии / В.П. Беспалько // Концепция информации и биологические системы. – Москва : Мир, 1966. – С. 37-112.
15. Людкевич С. Про основи і значення співності в поезії Т.Г. Шевченка / Людкевич С. – К. : Музична Україна, 1976. – 207 с.
16. Грінченко М. Шевченко і музика / М. Грінченко // Образотворче мистецтво і музична література. – К. : Держвидавництво, 1959. – С. 304-380.
17. Шевченко Т. Кобзар / Шевченко Т. – К. : Дніпро, 1994. – 687 с.

Т.И. Киреева, А.Г. Киреева

Музыка и личность

В статье показан детальный анализ функциональной структуры композиторской, исполнительской, педагогической школы с инновационными методами работы. Что выразительно проявляется в украинском репертуаре и обуславливает появление новых прогрессивных методик, учебных пособий, направленных на всестороннее развитие мышления ребенка.

Ключевые слова: украинский репертуар, инновационные методы работы, прогрессивные методики, учебные пособия, развитие мышления ребенка.

T.I. Kireyeva, A.G. Kireyeva

Music and Identity

The article is a detailed analysis of the functional structure of composing, performing, teaching school with innovative practices. Expressively shows that Ukrainian repertoire and causes the appearance of new advanced techniques, tutorials, aimed at the full development of the child's thinking.

Key words: Ukrainian repertoire, innovative ways of working, progressive techniques, tutorials, development of the child's thinking.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013.